

แนวทางการส่งเสริมการให้ทานตามคติของพระโพธิสัตว์

Guidelines for Promoting Giving According to the Bodhisattva Teachings

สุภาวดี คูหาทอง*

Supawadee Coohathong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: bcoo50889@gmail.com

Received: August 29, 2024

Revised: November 06, 2024

Accepted: November 08, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องแนวทางการส่งเสริมการให้ทานของพระโพธิสัตว์นี้ กล่าวถึงเรื่องพระโพธิสัตว์ทรงบำเพ็ญทาน ๓ ระดับชั้น คือ ทานบารมี ทานอุปบารมี ทานปรมัตถบารมีอันยอดเยี่ยมเมื่อทรงบำเพ็ญทานก็มีพระทัยตั้งมั่นที่หวังจะพาสัตว์ข้ามพ้นสังสารวัฏนี้ โดยบทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบำเพ็ญบารมีทานของพระโพธิสัตว์ และแนวทางการส่งเสริมการให้ทานของพระโพธิสัตว์ อันมีวิธีการค้นคว้าข้อมูลในพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้อง ทำให้ทราบถึง คุณค่าของการให้ทานนี้เริ่มจากเหตุผลที่ให้ทานเป็นมูลฐานประกอบกับ ความเชื่อ ความละอาย และจิตจาคะ ย่อมได้รับอานิสงส์ ๕ ประการ คือ เป็นที่รัก คบหาคนดี มีชื่อเสียง ไม่ห่างธรรม นำสู่สวรรค์ แนวทางการส่งเสริมการให้ทานของพระโพธิสัตว์จึงควรที่จะเริ่มส่งเสริมให้ความรู้ในทุกระดับชั้นไม่ว่าเด็กอายุน้อยสู่เยาวชนตลอดไปจนถึงผู้สูงอายุเพื่อสร้างเสริมอุปนิสัยเสียสละให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์ ไม่เบียดเบียนสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นเพราะความเห็นอกเห็นใจกัน ก็จะเกิดความเปลี่ยนแปลงให้สังคมนี้อยู่กันอย่างสุขสงบได้นั่นเอง

คำสำคัญ : การส่งเสริม; ทาน; พระโพธิสัตว์

* นางสุภาวดี คูหาทอง Mrs. Supawadee Coohathong นิสิตปริญญาเอก พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Student Doctor of Philosophy Program in Buddhist Studies, The Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Abstract

The academic article “Guidelines for Promoting Almsgiving by Bodhisattvas” discusses the Bodhisattva’s practice of almsgiving at three levels: Dāna Pāramitā (perfection of giving), Dāna Upapāramitā (higher perfection of giving), and Dāna Paramatthapāramitā (highest perfection of giving). The Bodhisattva practices almsgiving with the firm intention of assisting beings in transcending the cycle of samsara. The objective of this academic article is To study the meritorious practices of Bodhisattvas. and guidelines for promoting the giving of alms by Bodhisattvas which has methods or researching information in the Tripitaka, Commentary, Supreme Court, and related Buddhist scriptures, leading to knowledge. The value of almsgiving starts with the fundamental reason for giving, combined with belief, shame, and mental awareness. This leads to five benefits: being loved, Interacting with good people, associating with good people, having a good reputation, not being far from the Dhamma, and leading to heaven. Therefore, the Bodhisattva’s guidelines for promoting almsgiving should begin with educating people at all levels, from young children to youth and the elderly, to cultivate the habit of self-sacrifice for the benefit of others. This will prevent encroaching upon and causing distress to others out of mutual sympathy. Such actions will lead to changes that allow society to live happily and peacefully.

Keywords: Promoting; Almsgiving; Bodhisattvas

บทนำ

การให้ทานทางพระพุทธศาสนานั้น นับว่า เป็นแนวทางการสร้างบารมีหรือการสั่งสมความดีอย่างง่ายที่สุด คำว่า “ทาน” ในพจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์ของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) ว่า “การให้, สิ่งที่ให้, ให้ของที่ควรให้แก่คนที่ควรให้เพื่อประโยชน์แก่เขา, สละให้ปันสิ่งของของตนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น”^๑

การสละแบ่งปันนี้นับเป็นการกระทำเพื่อมุ่งเน้นประโยชน์ของผู้อื่นที่จะได้รับจากตนทั้งนี้การให้ยังเป็นการสั่งสมบารมีคือ คุณความดีที่บำเพ็ญอย่างยิ่งยวด เพื่อบรรลุจุดหมายอันสูงยิ่ง^๒ โดยการสั่งสม

^๑ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๒๘, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พลีธัมม์, ๒๕๕๙), หน้า ๑๒๘.

^๒ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๑๓๐.

บารมีแบ่งเป็น ๓ ระดับ ท่านกล่าวว่าจะบำเพ็ญให้บริบูรณ์ ต้องครบ ๓ ชั้น คือ (๑) บารมี (ระดับสามัญ เช่น ทานบารมี ได้แก่ ให้ทรัพย์สินเงินทอง) (๒) อุปบารมี (ระดับรองหรือจวนจะสูงสุด เช่น ทานอุปบารมี ได้แก่ การเสียสละอวัยวะเป็นทาน) (๓) ปรมัตถบารมี (ระดับสูงสุด เช่น ทานปรมัตถบารมี ได้แก่ การสละชีวิตเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น)^๓

พระพุทธเจ้า เป็นแบบอย่างที่สำคัญโดยอาศัยพระธรรมเทศนาเกี่ยวกับพระอดีตชาติการบำเพ็ญทานบารมีที่เสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ในอดีตนั้น มีพระอดีตชาติที่สำคัญในเรื่องทานบารมีที่รู้จักกันโดยทั่วไปนั่นคือ พระเวสสันดร^๔ โพธิสัตว์ โดยนี่เป็นพระชาติสุดท้ายก่อนที่จะมาอุบัติเป็นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในปัจจุบัน นับเป็นการสั่งสมบารมีธรรมครั้งสุดท้ายอันเป็นปรมัตถบารมีที่สำคัญยิ่งเพราะพระเวสสันดรได้ทรงบำเพ็ญทานอันยิ่งอย่างปรมัตถธรรมที่ยอดที่สุดด้วยพระปิโยรสทั้ง ๒ อันเปรียบได้กับดวงตา ดวงใจที่ทรงยกให้ไม่อาดูร รวมถึงพระมัทรีก็ทรงยอมอนุญาตยกให้ผู้อื่นไปไว้เป็นทาน ทั้งยังทรงพระปณิธานถ้าผู้ใดตกทุกข์ได้ยากลำบากมาขอทานถ้าขอเนื้อพระองค์ก็จะทรงแลเนื้อพระองค์ให้ ถ้าแม้ขอดวงพระเนตรก็จะทรงควักให้เป็นทานแก่ผู้อื่นเช่นกัน นับว่าทรงบำเพ็ญทานเสียสละเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น^๕

นอกจากนี้ตัวอย่างสำคัญในเรื่องเล่า พระมหาชนกโพธิสัตว์ที่เป็นการทรงบำเพ็ญวิริยบารมี แต่ยังมี การให้ความรู้ให้การศึกษาแก่ประชาชนนิกรบริษัทที่มาพึ่งพิงอิงอาศัยได้ร่วมพระบารมี การที่ทรงให้จัดการศึกษาเพื่อเพิ่มความรู้แก่หมู่ประชาชนก็นับว่าเป็นส่วนหนึ่งของการให้ธรรมทานเช่นกันมีจุดมุ่งเน้นเพื่อขจัดความไม่รู้ของประชาชน^๖ ทั้งนี้พระโพธิสัตว์ยังทรงบำเพ็ญทานบารมีเพื่อแสดงออกถึงการแบ่งปันช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ผู้อื่นอย่างเช่น พญานกแขกเต้าโพธิสัตว์ที่ทรงมีความกตัญญูดูแลบิดมารดาแล้วให้ความอนุเคราะห์แก่นกขราพิการในการคาบเอาข้าวไปเพื่อช่วยเหลือด้านอาหารให้ทานอยู่เป็นประจำ^๗ การบำเพ็ญทานบารมีของพระโพธิสัตว์ในอดีตมีมากมายที่เป็นแบบอย่างที่สำคัญแก่หมู่พุทธบริษัท ด้วยการบำเพ็ญทานบารมีนี้ย่อมสร้างความรักให้เกิดขึ้นแก่ทั้งผู้ให้และผู้รับสมดังพุทธศาสนสุภาษิตว่า “ให้ทานอยู่ย่อมเป็นที่รักของคนหมู่มาก”^๘ ทั้งนี้การให้ทานก็ยังมีกรจำแนกประเภทไว้ ๒ คือ (๑) อามิสทาน

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๒.

^๔ พุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๖๕๕/๔๔๗.

^๕ ดร.ประพันธ์ ศุภสร, “วิเคราะห์การให้ทานของพระเวสสันดร ในมิลินทปัญหา”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.mcu.ac.th/article/detail/430> [๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๖].

^๖ ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, พระมหาชนก, (กรุงเทพมหานคร: สำนักราชเลขาธิการ, ๒๕๖๐).

^๗ พุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๑-๑๑/๔๒๓-๔๒๔.

^๘ อง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๓๔/๕๔.

ให้สิ่งของ (๒) ธรรมทาน ให้ธรรม^๙ และจำแนกตามผู้รับไว้เป็น ๒ ประเภท คือ (๑) สังฆทาน ให้แก่สงฆ์ หรือให้เพื่อส่วนรวม (๒) ปาฏิบุคลิกทาน ให้เจาะจงแก่บุคคลผู้ใดผู้หนึ่งโดยเฉพาะ^{๑๐} ฉะนั้นแล้วการให้หรือ การบำเพ็ญทานบารมีนั้นนับเป็นเรื่องที่สำคัญอันจะก่อให้เกิดความรักความสงบสุขแก่ครอบครัวชุมชนสังคม ประเทศชาติ และนานาชาติได้

ฉะนั้น แล้วการให้ทานนับเป็นการแบ่งปันที่เกิดประโยชน์อย่างมากมาย ผู้ศึกษาจึงเห็นความสำคัญของแนวทางการส่งเสริมความรู้การให้ทานของพระโพธิสัตว์ที่จะนำออกเผยแผ่แก่ผู้อื่นโดยยึดหลักการ แนวทางการส่งเสริมอันหมายถึง การเกื้อหนุนสนับสนุน^{๑๑}

ความเป็นมาและความสำคัญในการให้ทาน มีข้อความปรากฏใน “ทานกถา” ในอนุปพพิกขา ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงโปรดพระยสะกุลบุตร โดยแสดงอนุปพพิกขาตามความปรากฏว่า

“ลำดับนั้น ยสกุลบุตรรำเริงเบิกบานใจว่า “ได้ยินว่า ที่นี้ไม่วุ่นวาย ที่นี้ไม่ขัดข้อง” จึงถอด รองเท้าทองเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นถึงแล้วได้ถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาคแล้วนั่ง ณ ที่สมควร พระผู้มีพระภาคได้ตรัสอนุปพพิกขา คือ ทรงประกาศ (๑) ทานกถา (เรื่องทาน) (๒) สีสกถา (เรื่องศีล) (๓) สักคกถา (เรื่องสวรรค์) (๔) กามาทีนวกถา (เรื่องโทษ ความต่ำทราม ความเศร้าหมองแห่งกาม) (๕) เนกขัมมานิสังสกถา (เรื่อง อานิสงส์แห่งการออกจากกาม) แก่ยสกุลบุตรผู้นั่งอยู่ ณ ที่สมควร”^{๑๒}

นับเป็นพระธรรมเทศนาถ้อยคำแรกที่กล่าวถึงทานกถา พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมาย ทาน ไว้ว่า “การให้, มักใช้ประกอบท้ายคำอื่น เช่น ธรรมทาน วิทยาทาน”^{๑๓} ตามพจนานุกรม พุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์ของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) ว่า “การให้, สิ่งที่ให้, ให้ของที่ควรให้แก่คนที่ควรให้เพื่อประโยชน์แก่เขา, สละให้ปันสิ่งของของตนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น”^{๑๔} ตามพจนานุกรม เพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด “ทาน หมายถึง การให้, การแบ่งปัน, การเสียสละ, การเอื้อเฟื้อ หรือ อีกความหมายหนึ่งคือ วัตถุที่พึงให้”^{๑๕} ทาน โดย นายอาทิตย์ ชีวณิชย์กุล ได้ให้ความหมาย ว่า “ทาน

^๙ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๑๒๘.

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๘.

^{๑๑} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์, ๒๕๕๔), หน้า ๒๖๙.

^{๑๒} วิ.ม. (ไทย) ๔/๒๖/๓๒.

^{๑๓} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, หน้า ๑๒.

^{๑๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๑๒๘.

^{๑๕} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด, (กรุงเทพมหานคร: วัดราชโอรสาราม, ๒๕๔๘), หน้า ๑๗.

หมายถึง การให้ในระดับทั่วไปซึ่งก่อให้เกิด “บุญ” คือความสุข และเป็นเครื่องชำระกิเลสเพื่อการพัฒนาจิตยิ่ง ๆ ขึ้นไป”^{๑๖} ทานที่ปรากฏในบทความวิชาการของ ดร. ประพนธ์ ศุภสร กล่าวไว้ว่า

“ทาน หมายถึงการให้ การเสียสละวัตถุสิ่งของ ๆ ตนเพื่อประโยชน์แก่คนอื่น เป็นการให้ที่ประกอบด้วยเจตนาดี การให้ปัจจัย ๔ เพื่อประโยชน์แก่การดำเนินชีวิต การให้พระสงฆ์เพื่อต้องการบุญและบำรุงศาสนา ความหมายของทานครอบคลุมทั้งผู้ให้ ผู้รับ และสิ่งของที่ให้ทุกอย่าง และทานก็รวมอยู่ในคำสอนแนวศีลธรรม”^{๑๗}

กล่าวโดยสรุป มุมมองของผู้เขียนให้ความสนใจและความสำคัญในการให้ “ทาน” ฉะนั้น การเขียนบทความวิชาการฉบับนี้ เพื่อส่งเสริมการให้ทานตามคติของพระโพธิสัตว์ และเป็นแนวทางในการบำเพ็ญทานบารมีแก่คนในสังคมอันจะก่อให้เกิดความรักสมัครสมานสามัคคีของคนในชาติ และเป็นการกระตุ้นเตือนก่อให้เกิดพรหมวิหารธรรมพรหมวิหาร ๔ (ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ) (๑) เมตตา (ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข) (๒) กรุณา (ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์) (๓) มุทิตา (ความยินดีในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข) (๔) อุเบกขา (ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา)^{๑๘} ในจิตใจตามอย่างการแสดงออกโดยการให้ทานเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่คนที่ลำบากด้วยนั่นเอง

แนวทางการส่งเสริมความรู้ด้านการให้ทานตามคติของพระโพธิสัตว์

ทานตามคติพระโพธิสัตว์มีหลายระดับ เช่น การให้ความรู้ เป็นการให้ที่ดี และไม่มีต้นทุนเกื้อกูลแก่บุคคลที่ได้รับ เพราะคำว่า “ปัญญา” เพื่อเป็นแสงสว่างแห่งความถูกต้อง ความดีงามที่อาศัยความศรัทธาเป็นฐานใจในการดำเนินชีวิต การพัฒนาจะเปลี่ยนแปลงหรือตามไม่ทันเหตุการณ์ ดังนั้น การพัฒนาที่สร้างสรรค์ต้องตั้งอยู่บนฐานของปัญญาอยู่ตลอดเวลา หากการพัฒนา คือมีปัญญาขึ้นเท่านั้น มันจะทำให้สิ่งต่าง ประสานสอดคล้องลงตัวไปหมด มนุษย์สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการสร้างสรรค์และการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและทางด้านสังคมของประเทศ ถ้ามนุษย์ขาดปัญญาหรือไม่มีคุณภาพและประสิทธิภาพการสร้างสรรค์ และการพัฒนาดังกล่าวก็จะได้ไม่ผล

^{๑๖} นายอาทิตย์ ชีรวณิชกุล, “ทานและทานบารมี : ความสำคัญที่มีต่อการรังสรรค์วัฒนธรรมคติไทยพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย, (คณะอักษรศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

^{๑๗} ดร.ประพนธ์ ศุภสร, “วิเคราะห์การให้ทานของพระเวสสันดร ในมิลินทปัญหา”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.mcu.ac.th/article/detail/430> [๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๖].

^{๑๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๓๖, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิ, ๒๕๕๙), หน้า ๑๒๔.

เพราะฉะนั้น เราจึงต้องการคนที่แข็งแรง มีสุขภาพดีมีปัญญาเป็นคนดีมีสติปัญญาเป็นคนดีมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพสำหรับการพัฒนาตนเองและประเทศ^{๑๙} เพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพให้มีความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมให้เกิดการให้ทานอย่างมีปัญญา โดยควรที่จะส่งเสริมฝึกฝนปลูกฝังเริ่มจากเยาวชนในครอบครัวแต่ละครอบครัวจนขนาดออกมาในระดับชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด และประเทศชาติ อันจะเป็นประโยชน์ให้เกิดขึ้นในสังคมก็จะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างเกื้อกูลช่วยเหลือเห็นอกเห็นใจกัน

คุณประโยชน์ของ “ทาน” มีอันিসงส์แห่งการบำเพ็ญทานบารมี จะส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ต้งาม มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นได้ง่ายกว่าคนปกติ จะไม่เอาัดเอาเปรียบกันในสังคม เพราะการส่งเสริมและสนับสนุนการรู้จักให้ทานแบ่งปันกันในแนวทางการส่งเสริมการให้ทานตามเทศกาลและประเพณีที่ถูกต้อง

พฤติกรรมสละทานทุกมิติ เกื้อกูลส่งเสริมการให้ทานเกิดขึ้นประทับในจิตของผู้นั้น การต่อยอดจากทานบารมี ไปสู่ทานอุปบารมีนั้นจึงเป็นเรื่องที่สามารถเกิดขึ้นได้โดยเฉพาะในปัจจุบัน ตามที่ปรากฏในการประชาสัมพันธ์ของสภากาชาดไทย ที่พบว่าในปัจจุบันมีผู้ป่วยในระยะสุดท้ายอยู่เป็นจำนวนมากที่ทุกข์ทรมานจากการที่อวัยวะสำคัญ เช่น บริจาควัยวะ (หัวใจ ตับ ไต ปอด ดวงตา) ไม่สามารถทำงานได้ตามปกติ วิธีการทางการแพทย์ที่ดีที่สุดสำหรับผู้ป่วยเหล่านี้ คือ การปลูกถ่ายอวัยวะใหม่ ด้วยอวัยวะของผู้มีจิตศรัทธา ซึ่งได้แสดงเจตนารมณ์ในการบริจาควัยวะ หรือได้จากญาติที่มีความประสงค์จะบริจาควัยวะของบุคคลนั้น เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นมาปลูกถ่าย จึงจะช่วยให้ผู้ป่วยในระยะสุดท้ายมีชีวิตอยู่เป็นประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคมต่อไปได้ เมื่อสามารถบำเพ็ญทานอุปบารมีได้แล้ว ก็สามารถที่จะพัฒนาการบำเพ็ญทานให้ถึงปรมาตบารมีทานอย่างพระโพธิสัตว์ได้ในที่สุดนั่นเอง

จากข้อมูลที่น่าเสนอไปข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การส่งเสริมความรู้ด้านการให้ทานของพระโพธิสัตว์ในสังคมไทยนี้ได้อาศัยวัฒนธรรมประเพณีปลูกฝัง อีกทั้งกระบวนการทางการเรียนรู้ให้เสียสละแบ่งปันเป็นตัวอย่างการหล่อหลอมก่อให้เกิดการให้ทานตามแนวทางของพระโพธิสัตว์ จากการแบ่งปันสิ่งของทรัพย์สินส่วนตัว ไปสู่การบริจาควัยวะเพื่อช่วยเหลือชีวิตผู้อื่น และก็จะสามารถยกขึ้นสู่การให้ทานอย่างพระโพธิสัตว์ที่ทรงเอาชีวิตให้ทานเพื่อแรกเอาพระโพธิญาณพาหมู่สัตว์ข้ามพ้นจากสังสารวัฏนั่นเอง

^{๑๙} ประเวศ วะสี. “แนวคิดเกี่ยวกับระบบพัฒนาการเรียนรู้”, **สานปฏิรูป ๒**, (มีนาคม ๒๕๔๒) : ๘๗.

บทสรุป

พระโพธิสัตว์ทรงบำเพ็ญทาน ๓ ระดับชั้น คือ ทรงเสียสละบริจาคทรัพย์สินข้าวของเงินทองภายนอก ร่างกายให้เป็นทานแก่ประชาชนคนทั่วไปที่ทุกข์ยากลำบาก เป็นชั้น ทานบารมี ส่วนชั้นถัดขึ้นมา องค์พระโพธิสัตว์ทรงบำเพ็ญทานตั้งพระทัยบริจากร่างกายอวัยวะให้เป็นทาน เป็นชั้น ทานอุปบารมี ที่สุดลงพระโพธิสัตว์ทรงสละพระราชปิโยรสกับทั้งพระมเหสีที่เปรียบดังดวงตา และดวงใจให้เป็นทานไป หรือทว่าผู้ใดประสงค์ชีวิตพระโพธิสัตว์ก็สามารถให้เป็นทานได้ เป็นชั้น ทานปรมัตถบารมีอันยอดเยี่ยมเมื่อ ทรงบำเพ็ญทานก็มีพระทัยตั้งมั่นที่หวังจะพาสัตว์ข้ามพ้นสังสารวัฏนี้แน่นอน ดังเช่น พระเวสสันดร เป็นต้น

คุณค่าของการให้ทานนี้เริ่มจากเหตุผลที่ให้ทานเป็นมูลฐานประกอบกับ ความเชื่อ ความละอาย และ จิตจาคะ นับว่าเป็นคุณค่าที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นเป็นอุปนิสัยแก่ผู้ที่ได้บำเพ็ญทานอยู่เป็นประจำ เมื่อสั่งสม มามากแล้วก็จะสามารถยกจิตขึ้นสู่ทานอุปบารมีไปจนถึงทานปรมัตถบารมีอย่างพระโพธิสัตว์ที่ทรงได้ บำเพ็ญมานั่นเอง การส่งเสริมความรู้ด้านการให้ทานของพระโพธิสัตว์ในสังคมไทยนี้ได้อาศัยวัฒนธรรม ประเพณีปลูกฝัง อีกทั้งกระบวนการทางการเรียนรู้ให้เสียสละแบ่งปันเป็นตัวอย่างการหล่อหลอมก่อให้เกิด การให้ทานอย่างพระโพธิสัตว์ จากการแบ่งปันสิ่งของทรัพย์สินส่วนตัว ไปสู่การบริจาคอวัยวะเพื่อช่วยเหลือ ชีวิตผู้อื่น และก็จะสามารถยกขึ้นสู่การให้ทานอย่างพระโพธิสัตว์ที่ทรงเอาชีวิตให้ทานเพื่อแรกเอา พระโพธิญาณพาหมู่สัตว์ข้ามพ้นจากสังสารวัฏนี้เอง แนวทางการส่งเสริมการให้ทานของพระโพธิสัตว์ จึงความที่จะเริ่มส่งเสริมให้ความรู้ในทุกระดับชั้นไม่ว่าเด็กอายุน้อยสู่เยาวชนตลอดไปจนถึงผู้สูงอายุเพื่อ สร้างเสริมอุปนิสัยเสียสละให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์ ไม่เบียดเบียนสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้เพราะความ เห็นอกเห็นใจกัน ก็จะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงให้สังคมนี้อยู่กันอย่างสุขสงบได้นั่นเอง

บรรณานุกรม

นายอาทิตย์ ชีรวณิชกุล. “ทานและทานบารมี : ความสำคัญที่มีต่อการรังสรรค์วรรณคดีไทยพุทธศาสนา”.

วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย. คณะอักษรศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

ประเวศ วะสี. “แนวคิดเกี่ยวกับระบบพัฒนาการเรียนรู้”. ใน **สถานปฎิรูป ๒**. (มีนาคม ๒๕๔๒) : ๘๗.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๒๘.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม, ๒๕๕๙.

_____. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๓๖. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม, ๒๕๕๙.

พระมหาสิทธิการ. **หลักสูตรนักรธรรมและธรรมศึกษาชั้นตรี รวมทุกวิชา**. กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียง, ๒๕๔๙.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด**. กรุงเทพมหานคร: วัดราชโอรสาราม, ๒๕๔๘.

ภูมิพลอดุลยเดช. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. **พระมหาชนก**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพระราชเลขาธิการ, ๒๕๖๐.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์, ๒๕๕๔.

ประพันธ์ ศุภษร, ดร. “วิเคราะห์การให้ทานของพระเวสสันดร ในมิลินทปัญหา”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.mcu.ac.th/article/detail/430> [๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๖].